

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 2.24 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO Nr. XIIP-3606 (2)

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos Seimas 2015 m. birželio 25 d. priėmė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 155 ir 290 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą, kuris įsigaliojo 2015 m. liepos 10 d.

Nepaisant baudžiamosios atsakomybės už įžeidimą panaikinimo, asmens viešas ar neviešas pažeminimas išlieka deliktu, t. y. priešingu teisei veiksnu, kuriuo yra pažeidžiama asmens garbė ir orumas (Civilinio kodekso 2.24 straipsnis).

Galiojant Baudžiamojo kodekso 155 straipsniui, numačiusiam baudžiamąją atsakomybę už įžeidimą, asmuo galėjo reikalauti jam įžeidimu padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo pareiškęs civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje. Dekriminalizavus įžeidimą tokios galimybės neliko, o visos pagal Baudžiamojo kodekso 155 straipsnį pradėtos baudžiamosios bylos buvo nutrauktos.

Galiojanti Civilinio kodekso 2.24 straipsnio formuluoته nustato civilinę atsakomybę dėl tikrovės neatitinkančių ir asmens garbę bei orumą žeminančių duomenų paskleidimu padarytos žalos atlyginimo, tačiau *expressis verbis* nenumato asmens teisės reikalauti atlyginti jam įžeidimu padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

Projekto autoriaus nuomone, deliktinei civilinei atsakomybei dėl įžeidimu padarytos žalos atlyginimo atsirasti užtenka bendrųjų civilinės atsakomybės nuostatų, nes neturtinė žala gali būti atlyginama tik įstatymuose nustatytais atvejais.

Projekto tikslas - aiškiai nustatyti, kad įžeidimo, kaip ir šmeižimo atveju, yra pažeidžiama asmens garbė ir orumas, o nukentėjęs asmuo turi teisę teismo tvarka reikalauti turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

Projekto antrasis variantas parengtas atsižvelgiant į Seimo kanceliarijos Teisės departamento išsakytas pastabas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius ir rengėjas Seimo narys Stasys Šedbaras.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Galiojančio Civilinio kodekso 2.24 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo turi teisę reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą ir neatitinkančius tikrovės, taip pat atlyginti tokių duomenų paskleidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

Asmens teisė reikalauti teismo tvarka atlyginti viešu ar neviešu įžeidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą minėtame straipsnyje atskirai numatyta nėra. Iki 2015 m. liepos 10 d. atsakomybė už įžeidimą buvo nustatyta Baudžiamojo kodekso 155 straipsnyje, kuris neteko galios įsigaliojus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 155 ir 290 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymui.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projektu keičiamame Civilinio kodekso 2.24 straipsnyje aiškiai nurodoma asmens teisė teismo tvarka reikalauti atlyginti įžeidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

Paminėta projekto nuostata siekiama teisinio aiškumo ir asmenų teisėtų lūkesčių apsaugos. Kai kurie privataus kaltinimo bylas pagal Baudžiamojo kodekso 155 straipsnį pradėję asmenys yra pasipiktinę, kad įstatymų leidėjui dekriminalizavus įžeidimo veiką, jiems nebus atlyginta dėl įžeidimo padaryta turtinė ir neturtinė žala, o kalti asmenys išvengs teisinės atsakomybės.

Kaip savo išvadoje pažymėjo Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, pareiga nustatyti

įstatyme žmogaus orumo gynimo priemonės yra įtvirtinta Konstitucijos 21 ir 22 straipsniuose.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Kriminogeninei situacijai ir korupcijai įstatymas įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Verslo sąlygoms ir jo plėtrai įstatymas įtakos neturės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Įgyvendinančių teisės aktų priimti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytų reikalavimų ir atitinka bendrines lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas neprieštaruja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir ES dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti.

Nauji įgyvendinamieji teisės aktai nebus rengiami.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymo įgyvendinimas papildomų išlaidų iš valstybės biudžeto nepareikalaus.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

„įžeidimas“, „asmens garbė ir orumas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.